

Leto 1926 27

Marec

Pomlad zvoní . . .

Ali že poganja popje na veji, so zlezle že mačice-kosmačice na vrbe? Oj, marec, pozdravljamo te! Ne tli še roža na vrtu, in georgina še ne cvete, dragi deklíč; škrjanček še ne poje, in slavec še ne toži zvečer; ali zemlja, ljuba slovenska zemlja že diha pod tvojo nogo, deček, ti moje zdravje! Zemlja že diha pod tvojo nogo, vijolica diši, in spominčica zre vdano v nebo.

Pomlad zvoní, kaj ne čuješ? In vse priča božjo bit: to sinje, gladko nebo, od juga veter in misli človeških src, ki so svetle in dobre.

V tem lepem marcu slavimo tudi lep dan: god svetega Jožefa, zaščitnika in prijatelja mladine. Sveti Jožef je bil najlepši in naj-srečnejši mož med vsemi, ki jih je izvolil Bog. Ko je deviška Mati opolnoči položila Dete na slamico, je bil on prvi, ki ga je pozdravil in poljubil. Kako je bilo Jožefu tisto noč, ko je Dete prvič zajokalo, ko je Odrešenje sveta prvič stegnilo nebojlene ročice do njegovega lica! Potem ga je spremljal vso pot: ime mu je dal osmi dan, v tempelj k očiščevanju ga je spremil, pred Herodom je skríl malega Jezusa v Egipet, dvanajstletnega je s skrbjo iskal in našel med učenimi. O ti ponižni, skromni tesar nazareški! Mi bomo šele po mnogih težavah morali zaslužiti, da se nam razodene sladkost Svetlobe in Resnice, ti pa si živel kakor oče tesno in toplo s Sinom Večnega! Ti dobri, srečni tesar nazareški!

*

Ti, ki greš z menoj in se pogovarjava, kaj naj ti še dém? V naših srcih je vse: ravna njiva in gozd zeleni, mrzli kamen in pusto šavje, mrtvi pesek in živi studenec. Mi, joj, mi smo revni ljudje: potujemo in iščemo doma . . .

Blagor njim, ki hodijo pravo pot!

A. Žužek.

Janko Polak:

V samoti.

*Gospod, jaz sem iskal ljubezen,
ljubezen sveto, nesebično.
Gospod, jaz sem iskal ljubezen,
ljubezen véliko, resnično.*

*Pa sem dospel po dolgi poti
do križa sredi mrtvih skal.
Povsod vse tiho kakor v grobu —
in v tej tišini sem obstal.*

*Ogledoval sem krono, glavo,
ogledoval roké, nogé,
ogledoval sem, Kriste, Tebe
in Tvoje ranjeno srcé —*

*Tedaj sem čutil, da sem našel
ljubezen sveto, nesebično.
Pred sabo križano sem gledal
ljubezen véliko, resnično.*

Ksaver Meško:

Francišek in umirajoči papež.

(Za oder priredil M. M.)

Osebe:

Sv. Francišek.
Papež Inocenc III.
Sestra Smrt.
Dva kardinala.
Učenjak.

Majhna soba z gotičnimi vrati v sredi. Na ležišču sredi sobe leži papež. Za ležiščem sedita kardinala in učenjak. V odprtih vratih Smrt. Med pogovorom pride tiho Francišek v sobo. Papež leži v ornatu. (Primeri sliko Giotto, Sanje papeža Inocenca!)

Učenjak: Ko bi se Njega svetost vsaj pomaranč vzdržal! A kaj, ko mu pa ni mogoče dopovedati!

1. kardinal: Preveč je zaupal svoji moči.

Učenjak: In premalo je upošteval našo vedo.

2. kardinal: Dolgo ne bo. Železna volja in krepka narava se še branita smrti. A kaže, da ga zmagava. Koga pa volimo potem?

Papež (se nasmehlja kakor v sanjah; govori počasi, a z jasnim, močnim glasom, da se kardinala in učenjak zdrznejo in začudeno pogledajo): Ali gre že za tiaro? O nespametniki! Vidite samo njeno krasoto, njen blesk, ne poznate pa njene teže in grenkosti.

Francišek: O blagor ti, gospod naš papež, ljubljeni brat Inocenc! Kdor se tako srečno smehlja svojemu bogastvu, ko ga drugi delé, tega duša ni bila sužnja tega bogastva. Lahko ga bo pustila, lahko se bo ločila. (Sede poleg papeža na ležišče.)

Smrt: Ne zameri, sveti Oče, a moj in tvoj Gospodar me je poslal, naj te pokličem, da prideš predenj in mu daš račun o svojem hiševanju.

Papež: Ko bi počakala še trenutek, o dekla božja, da pogledam, ali bo mogoče pustiti vse načrte in delo drugim rokam. Če odidem zdajle, bodo li mogli pomiriti Genova in Pizo? Od maja že sedim tukaj, jih mirim, grozim in prosim, pa se mi še ni posrečilo. Se bo li nasledniku? In Friderik? Tako mlad je še in nezkušen — kdo ga bo vodil in vladal, da postane kdaj dober vladar? In Turek grozi! Mu li bo naslednik kos? (Odmor. Zamahne z roko in se spet nasmehlja.) — A kaj to v primeri z večnostjo! Brezpomembne malenkosti!

Francišek: Kaj ne, brat Inocenc, kaj vse to ob večnosti! O ta tvoj blagoslovljeni smehljaj! Večji si v tem trenutku, nego si bil, ko si prisilil mogočnega francoskega Filipa Avgusta, da je uklonil glavo božjim in cerkvenim zapovedim in odslovil Ingeburgo, nezakonito ženo.

Papež (se zagleda v Franciška in se mu nasmehlja še srečneje): O Francišek, moj ljubi ubožček, sam Bog te pošilja k meni. Zakaj prav tebe mi je zdaj treba. Glej, vsi ti tu okoli mene ne vidijo več in ne vedo nič in ne morejo pomagati. Zakaj vsem tem je smrt strašna, vsi trepetajo pred njo. A ti se je ne bojiš, tebi je ljubljena, predraga sestra. Ti, o Francišek, boš naju sprijaznil.

Francišek: Rad, gospod papež.

Papež: Tole mi povej, o brat Francišek: Kaj bo pred Gospodom Bogom, ko bova delala račun, na katerega me je pravkar povabila njegova dekla, najbolj govorilo zame?

Francišek (sklene roke in povzdigne pogled proti križu na steni): Zdaj, dobri Gospod Bog, mi daj v usta pravi odgovor! Zakaj umirajočega ne smem varati s

prazno besedo. (Zroč na križ se nenadoma zelo razveseli, kakor da je dobil s križa pravi odgovor): Ljubezen, gospod papež.

Papež: Ljubezen?

Frančišek: Morda sodi svet, da je ne poznaš, ker vidi izvečine le tvojo silno moč in neupogljivo voljo tvojo. In vendar ti postaja toplo v duši in v oči ti sili kakor solze, ko se spominjaš zdaj ob slovesu od življenja nje, ki ti je dala življenje, blage matere Klaricije, in ljubezni, ki te je vezala nanjo.

Papež (sklene roke, strmi v daljavo): O mama, mamica mila!

Frančišek: Drugi otroci so brili norce z ubožčkom Marcellinom, sinčkom grajskega vrtnarja, zaraslim grbavcem, a ti si bil srečen, če si se smel igrati z njim. Če si dobil od mamice ali od očeta kak dar, komu si ga nesel kazat najprej? Ali ne Marcellinu? In ko je po hudi mrzlici Marcellino umrl, je li mati njegova huje jokala ko ti?

Papež: Moj Bog, kako dolgo že nisem več mislil na Marcellina! Saj sem že popolnoma pozabil nanj. Ali me hočeš, moj Gospod in moj Bog, že na tem svetu, zdaj v najtežji uri, poplačati za tisto malo ljubezni? Okrepčati in potolažiti me zaradi nje zdaj ob smrtni uri? Hvala ti, moj Gospod in moj Bog, hvala ti!

Frančišek: Pozneje v šolah, ko si delil skrivaj svoj denar ubožcem, ko si daroval svojo obleko siromašnim sošolcem in drugim siromakom — res bilo je malo, a bilo je iz ljubezni. In ko so ti sedemintridesetletnemu prisodili tiaro, katere si se s solzami branil, ter si po izvolitvi vso noč preklečal v cerkvi, ponavljajoč venomer: »Iz ljubezni do Tebe, ker vidim, kako trgajo tvoje duhovno telo, sveto Cerkev« — ali ni bilo v tem nič ljubezni? In ko si stal za resnico in pravico teptanih, zavrženih in trpečih zoper ves svet in si voljno in vdano sprejemal za svojo ljubezen in svoj trud sovražstvo nasprotnikov in čestokrat tudi trdo sodbo služabnikov Cerkve — ni li bilo tudi v tem nič ljubezni?

Papež: Hvali z menoj Gospoda Boga, o brat Frančišek, zakaj blagoslovil me je z veliko milostjo, da nisem hodil brez ljubezni skozi življenje!

Frančišek: Blagor ti, o brat Inocenc, da nisi pozabil najpotrebnejšega!

Smrt (stopi bliže): Čas bo, sveti Oče!

Papež: Še eno! O brat Frančišek, ki ti Bog razodeva svoje skrivnosti kakor nikomur drugemu, še to mi povej, kaj bo razen Boga moje najslajše plačilo?

Frančišek (sklene spet roke in upre pogled v križ): Daj mi, o dobri Bog, da mu izpolnim še tudi to zadnjo željo! (Tišina. Čez dalje časa se Frančišku razjasni obraz, kakor da je dobil s križa odgovor): Mir. Mir, gospod papež!

Papež: Mir! Res, nisem ga imel vse življenje, od mladih nog ne. Vedno delo, vedna služba, služba Bogu in ljudem, veden trud, vedni boji — hrušč in trušč vsega sveta je udarjal ob moj prestol kakor ob prestol ne enega vseh svetnih kraljev in cesarjev. A zdaj pride mir, mir! (Upre oči v smrt.) Blagoslovi me, o brat Frančišek, da umrjem v miru in dosežem mir!

Papež (smehljaje umira).

Frančišek (razprostre roke nad njim).

Smrt (stopi k ležišču ter pogladi z roko papeža po čelu in čez srce).

Eden kardinalov (prekriža mrtvecu roke čez prsi).

Frančišek: Oj, oče našega reda, mogočni gospod Inocenc, zdaj sva si enaka: tako ubog si zdaj kakor jaz. In oba sva srečna. Ne, ti si srčnejši. (Stopi v ospredje, razprostre roke in govori s pogledom uprt v nebo):

Češčen, Gospod naš, po sestri naši, smrti telesni,
ki nihče živčih ji uiti ne more.

O blagor njim, ki po Tvoji sveti volji živijo,
ne bo jih zadela druge smrti poguba.

(Zastor.)

Rejenka.

(Nadaljevanje).

Gospod župnik je odšel v roketu iz Čekalkove hiše, a namesto njega je šel noter angel smrti in stopil k postelji, ki je v njej ležala Čekalka, pripravljena na pot v večnost.

Bila je genljivo lepa. Ležala je oblečena v poročno krilo — to je imela prej skrbno shranjeno v poslikani skrinji. Nosila te obleke ni drugače ko o sv. Rešnjem Telesu. Črne, posivele lase je imela lepo počesane, blede obličje je bilo kakor pomlajeno, in iz tihih oči je gledal ženi nebeški mir.

Hiša je bila polna žensk, ki so prišle, da bi se od starice poslovile, se ji še enkrat zahvalile za vse dobrote in molile ž njo. Tudi župnikova sestra je prišla in prinesla bolnici kuhanega sadja.

Čekalka je dajala vsem ženskam, drugi za drugo, roko in se poslavljalja ž njimi z odkritim, vernim pogledom ter šepetala: »Prosim vas, molite zame in usmilit se Anice moje, da se ji ne bo godila krivica. Stopi sem, zlata moja,« je izpregovorila, obrnivši se k Anici.

Anica je prijela, vsa objokana, bolnico za roko in ji položila v dlan solzno obličje.

»Prosil sem vsak dan Mater božjo, da bi te dala nazaj tvoji mami. Trdno upam, da bo moja molitev uslišana — in tedaj bi rada umrla. Zlata moja, pazi na križček, s katerim sem te našla, da ga ne izgubiš. Ta te pripelje k mami. Bodi pridna in poslušna, kakor sem te učila! Poklekni zdaj, da te blagoslovim iz dna srca.«

Čekalka je položila Anici levico na glavo, pokrižala jo z desnico in blagoslovila s tresočim se glasom: »Blagoslavljam te, zlata moja, v imenu Boga Očeta in Sina in svetega Duha — in prosim — tvojega angela varuha, — da bi te — nikoli ne zapustil. — Moja duša — bo zmeraj s teboj — in bom zate molila — pred prestolom — božjim.« —

Nekaj trenutkov si je potem odpočila. Nato se je okrenila na drugo stran, angel ji je položil nevidno svojo roko na oči, bolnica je globoko zavzdihnila, kakor da je padla ž nje vsa teža, in nebeški usmev se ji je razlil po bledem obličju.

Dobra ženica je dokončala.

*

Ko je bila stara Čekalka težko bolna, se je sklenilo, da bodo po njeni smrti vzeli Anico k sebi županovi. Tako sta se dogovorila gospod župnik in župan.

Po pogrebu dobre starke je šla županja v zapuščeno hišico po svojo varovanko.

Notri so bili že dediči rajne Čekalke. Odprli so skrinjo in odbirali, kar je šlo Anici. Županja je to blago vzela v naročje.

Anica je medtem boječe gledala po sobi, iz katere je odšel dobri duh, in zdelo se ji je, da bi ne mogla več vzdržati tamkaj.

Ptiček v kletki je bojzljivo začivkal.

Sirotica se je zgenila: »Revček, danes nisi še ničesar dobil!« In hitela je h kletki. Snela jo je s stene in rekla: »Tega ptička bom jaz vzela.«

»Pustite ji ptička!« je posegla vmes neka sorodnica rajne Čekalke, »kdo bi ga pa krmil?«

»Lahko ga boš dala v župnišče, tam imajo več ptičev,« je pristavila županja, ki ji ta Aničina otročnost ni bila po volji.

Prišla je mačka in se drgnila ob Anici. Deklica jo je vzela v naročje. »Ali bo mucika tudi moja?« je vprašala.

»Tudi, tudi,« so ji pritrdili dediči.

»Kaj bomo pa s psom?« je vprašal potem nekdo, ko je opazil pod posteljo ležečega psa.

»Ta ne pojde od deklice!« je odgovoril župan, »vedno ji je bil za petami. Psa bom jaz vzel.«

»No, zdaj je pa vse,« je pripomnila županja. »Anica, poslovi se torej pa pojdimo.«

Poškropila je Anico z blagoslovljeno vodo, in uboga deklica je odšla na novi dom. V eni roki je nesla kletko s ptičem, v drugi mačko, a pes je šel za njo. — Nenavaden prizor!

Ko se je Anica izselila iz hiše pod gričem, se ji je odprl nov svet. Le po imenu se je preselila k županovim, bila je pa takorekoč neprestano v župnišču. Hodila je vsako jutro k sveti maši in ostajala potem v župnišču do noči. Kadar je šel pa dež ali pozimi sneg, tedaj je rekla župnikova sestra: »Danes je tako grdo vreme, da bi človek še psa ne podil od hiše. Anica, veš kaj? Ostani kar pri nas, boš spala v moji postelji.«

In deklica je ostala v župnišču vselej z velikim veseljem. Kako tudi ne? Saj je bilo v župnišču vse tako lepo. To je bilo vse kaj drugega kakor pri Čekalkovih ali županovih.

Pri župnišču je bilo veliko dvorišče in na dvorišču polno življenja. Imeli so tam več kakor štirideset kokoši raznih pasem, pa še celo tropo kapunov in piščet! Pri vodnjaku so kobacale race in gosi, pod kolnico se je šopiril puran, na zidu so kričale pegatke, da je šlo skozi ušesa, pavi pa so sedeli na visoki strehi in bahavo razprostirali krasne repe. In vso to perjad je oskrbovala Anica — vsaj na videz, v resnici pa s svojo silo in razumom tega ne bi bila zmogla. Dobra župnikova sestra pa ji je hotela napraviti veselje, peljala jo je na dvorišče, pokazala na kuretino in rekla:

»Vidiš, Anica, tukaj imamo kokoši! Te boš klicala: put, put, put! Tamkajle so race, te boš vabila: rac, rac, rac! Tamle ono so pa pegatke, te boš klicala: peg, peg, peg! In tamle je pav. Vidiš, kako ima lep rep!«

»Oj, oj!« je veselo vzkliknila deklica.

»Pa tamle tisti puran, glej ga, kako se huduje! — To bo odslej tvoje gospodarstvo. Tu v čumnati imaš žito in kadar boš slišala, da bodo putke in race vpile od lakote, jim ga moraš natresti.«

In gospodinja je vzela pehar in je pokazala Anici, kako se perutnini natresa.

Od tistega časa je imela Anica vso kurjo družino jako rada. Dajala je kokošim imena in natresala jim tako pogostoma, da so jo morali večkrat svariti. Perutnina je pa tudi poznala svojo dobrotnico, in kadarkoli se je mala osebeca pojavila na dvorišču in z jasnim svojim glaskom klicala, je vse hitelo k nji, da je bilo veselje videti.

Aničino najljubše opravilo je pa bilo to, da je pazila, kje katera čopka nese. Pri takem poslu je večkrat prišla v hlev. Tam so stale štiri krave in dvoje telet. Teh se je pa Anica bala, ker jo je dekla strašila, da bi jo podrla. Še vse bolj pa se je bala konj v konjskem hlevu, razen toli ljubkega žrebička z zvončkom na rdečem traku. Ta je bil ljubljenec cele hiše in vsekako tudi Aničin. Hodil je celo v sobo po sladkor, in kadarkoli ga je slišal gospod župnik, da cepetá z malimi kopiti v veži, se je nasmejal: »Aha, žrebiček bi rad sladkorčkov,« pa mu je šel odpirat duri.

Z dvorišča se je šlo na vrt. Pri vratih je bil privezan k pesjaku velik, črn pes, Tiran. Oči so mu kar žarele, in kadar je jel renčati in kazati zobe, si se ga moral bati.

Ko je gospodinja Karla prvič peljala Anico na vrt, je Tiran naježil na hrbtu dlako in srdito zalajal, toda gospodinja mu je zapretila:

»Tiran, tiho! To je naša pridna Anica! V to ne smeš lajati, ta ti bo nosila jesti!«

Od tistega dne se je Tiran z Anico sprijaznil, kakor da je razumel te besede.

Na vrtu je bilo zdaj žalostno in tiho. Samo kak vrabec in švrljuga sta zdaj pa zdaj začivkala, ali pa je priletela vrana, sedla na najvišje drevo in zakrakala žalostno novico, da bo kmalu hudo, ko nastane mraz. A vendar je bil vrt Anici silno všeč. Stala je tam ljubka utica, obrasla z divjo trto; bil je tam čebelnjak s pisanimi ulji, a za čebelnjakom ribnik, ki je otožno gledal iz gostega bičja v oblačno nebo kakor oko bolnega človeka. To vse se je zdelo Anici lepo, in vrt je bil njenim mladim očem velik kakor pol sveta — ni mogla vsega do meje pregledati. Ob pogledu na ta vrt ji je srce veselo bilo. Kako bo pa šele spomladi, ko bodo pri plotu zacvetele prve vijolice, ko bodo delavci jeli prekopavati grede in bo vrtnar sadil zelenjavo in rože, ko bodo zažareli ob stezi, ki se vije po vrtu, plamteči tulipani, ko se bodo razcvetele prijetno dišeče krasne vrtnice, in ko se bodo naposled okoli svetega Rešnjega Telesa iz popkov razvile od sile lepe, opojno vonjavo dihajoče potonke! Oj tedaj se je Anici zdelo, kadarkoli je poskakovala po cvetočem vrtu, da je v samih nebesih! Večkrat je legla pod tak potonkov grm, ki je bil višji od nje, pa je gledala med gostim listjem v jasno modro nebo, in ji je bilo tako sladko in prijetno pri srcu, kakor da gleda skozi okno na smehljajoči obraz rajne babice. Ali pa je sedla kraj ribnika, zapljuskala z nogami v hladni vodici in gledala, kako poletavajo pisani metulji s cvetke na cvetko; pa poslušala, kako brenče medonosne čebele, kako prepeva na jablani rdečeglavi srakoper. Večkrat se je Anici pri tem zarosilo oko od same sreče — pa ni vedela, zakaj.

(Nadaljevanje.)

Leopold Turšič:

Pomladna balada.

Iz kota ob cerkvi se je pojavila
bolniku v sanjah in ga pozdravila:
»Svoj vrtec pomladni očisti, oplevi,
na pot te pridem povabit že drevi! ...«

Prebudil se je in se v mater ozrl:
»Kaj res že nocoj, že nocoj bom umrl? —
Joj, mati, ljubljena mamica,
kak mrzla brez tebe bo jamica ...«

Zdaj kukavica oglasila se je
s trikratnim pozivom iz solnčnih logov:
»Ne drevi še, mati, čez tri dni, kajne,
bom z ženo šel belo k Očetu domov? ...«

In mati ob zglavju tolaži drhté:
»Čez tri dni še ne in ne drevi ...
Tri leta so bila ti šteta — sevé,
ne dnevi, moj sinko, ne dnevi ...«

»Tri leta so nama kot dnevi trijé,
morda le tri urice kratke, kdo ve? —
Joj, mati, ljubljena mamica,
kak mrzla brez tebe bo jamica.«

Tri ure prešle so, prišel je večer,
in mamica se je zgrozila;
nekod iz temé je skoviknil skovir —
brez sina je mamica bila.

Za očetom.

(Konec.)

Ker je bila noč svetla, je začel lezti navkreber. Brez večjih nezgod je prilezel na veliko jaso in onkraj gorske usedline je na položnem njenem robu zagledal številne ognje. To mu je vtilo novih moči in upov. Ker se je že danilo, je tudi laže razpoznal okolico. Oprezno je obšel najnevarnejša mesta po robu usedline in končno srečno došel v srbsko vojaško taborišče. Tam so ga sprejeli s sočutjem, a tudi z radovednostjo. Nudili so mu okrepčil in mu obvezali rano. Po skromnem zajtrku so se odpravili na odhod.

Na večernem odmoršču so dobili vojaki zvezo z drugim vojaškim oddelkom, kjer je bil neki lekarnar. Ta je strokovnjaško obvezal dečku rano ter ugotovil, da je krogla prodrla samo meso nad laktom in izšla, ne da bi zadela ob žilo ali kost. Izpraševal je lekarnar dečka o tem in onem, in ko mu je Jovica povedal svojo žalostno zgodbo, kako je zgrešil očeta in prišel v Albanijo, je lekarnar sklenil, da vzame dečka s seboj. Potolažil ga je tudi, da bo očeta gotovo našel v Skadru, kamor bo prišel tudi tisti večji del civilnega prebivalstva iz Srbije, ki je šel preko gore Čakor v Črno goro. Odondot bo tudi oče, ki je najbrž med temi izbeglicami, prišel v Skader.

Po večdnevnem potovanju v lekarnarjevi družbi je prišel Jovica v Skader. Toda v Skadru ni nihče vedel za njegovega očeta. Vse povpraševanje je bilo zaman. Sicer pa — kdo naj pozna macedonskega vaškega popa? Dečku so svetovali, naj gre v пристanišče Sv. Ivan Meduvanski, tam da je na tisoče in tisoče ubogih izbeglih Srbov, in tam tudi vodijo seznam vseh oseb že zaradi hrane, ki jo delijo dvakrat na teden v skromnih količinah, če jo je namreč pripeljala kaka ladja. Tam bo najlažje poizvedel po očetu, ki bo vsekakor moral priti tja.

Jovica se je že nekako vdal v neizprosno usodo. V Skadru so mu dali staro vojaško obleko in črevlje, tudi kos strgane odeje mu je nekdo naklonil. Jovica si je namreč znal s svojim bistroumjem in prikupnim vedenjem pridobiti naklonjenost tovarišev-beguncev, pa tudi sočutje je imel ž njim vsakdo, kdor je poznal njegov žalostni dogodljaj. Bilo je sicer med ubogimi begunci mnogo otrok brez staršev, vendar je bilo zanje kolikor toliko že vnaprej poskrbljeno. Toda Jovico je preganjala uprav ljubezen in skrb za očeta zdaj v to zdaj v ono družbo. Zato je zapustil tudi lekarnarja takoj pri dohodu v Skader, dasi ga je le-ta vabil, naj ostane pri njem, da bo ob njem lažje našel očeta. Toda Jovice ni strpelo v nobeni družbi; poiskal jo je le zaradi prehrane in da poizve kaj o očetu. To mu je bil edini smoter — za vse drugo se je brigal malo ali nič.

Nadaljna pot je bila Jovici mestoma prav dobra in zložna. Hodil je počasi, a za daljavo se ni menil dosti. Iz Skadra do Lješa je prehodil 45 kilometrov dolgo pot komaj v treh dneh: silen trud za dvanajstletnega dečka, ki si je moral skrbeti medpotoma tudi za hrano. To je dobil v skromnih količinah

— navadno samo skorjico kruha — v obcestnih taboriščih pri vojaki. Prvo noč je spal pri vojaki ob ognju, drugo noč pa ga je zajela ploha na samem. Stisnil se je k neki skali in tam prečepel vso noč. Leči ni mogel, ker so stale po zemlji velike mlakuže.

Tretjega dne je vendar prišel v Lješ ves potr in utrujen. Zglasil se je v lješkem katoliškem samostanu, kamor so mu svetovali nekateri Srbi. Samostan je pa zavzela srbska vojska, in je v njem bilo nastanjenih mnogo častnikov in vojakov. Dečka so radi sprejeli medse. Ker je povedal, da je bil ranjen, so ga peljali k zdravniku, ki je bil tudi v samostanu. Ta mu je iznova obvezal rano, ki se je že celila, pri tem pa ugotovil, da ima fantič hudo mrzlico. Takoj ga je velel odvesti na ležišče in mu dal zdravila.

Ko je Jovica za silo okrevaj, je čez teden dni kar izginil iz samostana in odšel v bližnje pristanišče Sv. Ivan Meduvanski iskat očeta. Med deset-tisoči Srbov vsake starosti in spola pač ni bilo kar tako lahko najti določeno osebo. Tudi na prehranjevalni postaji niso nič vedeli o Jovičinem očetu. Misli se je Jovica že vrniti v samostan, da pride od tam od časa do časa pogledat po očetu v pristanišče, a se je premislil. Našel je namreč tovarišijo, dečke svojih let, in ostal je med njimi. Za hrano ni dosti skrbel; saj je dobil na prehranbeni postaji dvakrat na teden po malo riža, slanine in sladkorja, a med ljudmi tupatam kaj kruha, če je prinesel vode iz studenca, bičja iz močvirja za ležišče ali pa drv z gore.

Tako se je smukal Jovica zdaj tu zdaj tam in povsod je povpraševal po očetu.

Nekega dne so staknili otroci debelo žico, in hoteli ž njo povezati neko iz vej in bičja napravljeno lopo. Take lope so bile takrat »v modi« in bolj za razkošje kot za potrebo, saj so begunci ležali navadno kar ob ognju brez vsakršne strehe. Treba pa je bilo tisto žico presekati. Orodja pa, razen zarjavelega bajoneta, otroci niso imeli.

Na obali v pesku pa je ležal torped. To je namreč bojna priprava za potapljanje in uničevanje neprijateljskih ladij. Izstrelila ga je še v balkanski vojni bojna ladja »Hamidija« na neko barko v pristanišču. Torped pa je izgrešil svoj cilj in se zaril v peščeno obalo, ne da bi eksplodiral. Pljuskajoči morski valovi so pa ta torped sčasoma odkrili. To je zavedlo otroke, da so poskusili presekati žico na njegovem ostrem robu.

Nenadoma pa je torped eksplodiral. En deček je bil na mestu mrtev in ves razmesarjen. Drugi je pa umrl nekoliko pozneje v velikih bolečinah. Ranjenih pa je bilo štirinajst oseb, odraslih in otrok. Tudi Jovica je bil ranjen v stegno desne noge, uprav ko je nesel vodo iz studenca. Drobec železa ga je oplazil na srečo samo pri vrhu in mu posnel nekaj kože.

V tem času je bila v pristanišču neka ladja, ki je ranjence sprejela na krov in jih odpeljala v bolnišnico v Italijo.

Našega mladega junaka pa ni bilo med njimi. Pustil si je pač obvezati rano od mornarjev, na ladjo pa nikakor ni hotel, češ, na ta način bi izgubil

vsako sled za očetom. Rana se je pa Jovici polagoma celila, dasi ga ni dosti ovirala pri hoji; le bolj počasi je moral hoditi.

Dober teden po tem dogodku se je raznesla po pristanišču na mah vest, da so Avstrijci že na reki Bojani in da bodo skoraj tudi v pristanišču. Tudi naš Jovica je moral bežati. Celih sedem dni se je vlekel revež peš z bolno nogo do Drača. Tja je prispel s skrajnim naporom vseh sil.

V Draču so mu zdravniki obe rani spet preiskali in ga obvezali. Rana na roki je bila sicer že popolnoma zaceljena, vendar pa je roko zaradi mraza še vedno nosil obvezano. Še tisto noč so ga ukrcali na ladjo, s katero sem se vozil tudi jaz. Vendar o njegovi žalostni zgodbi nisem vedel nič dotlej, dokler nismo prišli v vojaški lazaret na Francoskem. Potrti in strti, kakor smo bili, nismo namreč dosti občevali na ladji med seboj.

Na Francoskem sem se bolj zanimal za tega dečka, a sem ga, žal, moral kmalu zapustiti in oditi na Korziko v mesto Bastia. Tam smo bili več mesecev.

Nekega dne me naprosi pravoslavni duhovnik, naj grem ž njim za tolmača, da kupi v kaki trgovini črevlje zase in za sina. Rade volje sem šel, že zato, ker sem spoznal v dečku svojega znanca — malega Jovico iz lazareta.

Po nedopovedljivem trpljenju je našel mali Macedonec vendar svojega očeta, in sicer na daljni Korziki, v tujem svetu, med tujimi ljudmi. Oh, kako sta bila oba vesela drug drugega — oče in sin! Oba spet zdrava in čila!

Griša:

Prvi metulj.

*edno lepši se mi zdiš,
vasovalček zlatokrili,
vedno bolj sem te vesela —
rada, rada bi te ujela!*

*Ko po cvetju se podiš
in svetlikaš v zlatu, svili,
gledam za teboj v zasedi
z ljubosumnimi pogledi.*

*Za teboj bi — toda smili
se mi nežno, gorko cvetje.
Letaj prost, metuljček mili,
prost uživaj mladoletje!*

Dragi zajček.

Zenska je prodala mesarju pitanega prašiča. Drugi dan je šla po denar. Ko je denar dobila, ga je zavezala v robec, kakor je to že navada kmetiških ljudi, in je šla domov.

Pot jo je vodila mimo gozda. Tam je zagledala ob poti v snegu zajca, ki se ni ne ganil.

»Ej, ta je pa zmrznil!« si je mislila ženska. »No, četudi si zmrznil, za pečenko boš pa le še dober.« Pa je pobrala zajca in zavila v tisti robec, kjer je imela zaviti denar, pa je šla dalje.

Tisti zajec pa ni bil zmrznjen. Samo odrevenel je bil od velikega mraza.

Ker pa ga je imela ženska zavitega v robcu in pod pazduho, se je ogrel in je spet oživel ter se začel gibati.

»Kaj pa je to? Ali je zajec živ?« se je začudila ženska, ko je občutila, da se nekaj giblje pod njeno pazduho. Brž je vzela robec in ga hotela razvezati. Takrat pa brrr! — je skočil zajec z robcem in z denarjem ter pobegnil.

Tako je prišla ženska ob denar, zajec pa še danes živi, če ga že ni kdo ustrelil.

Mladinski novičar.

Medved je čudna zver. Pri nas se medveda ni bati, ker ga ni; kvečemu iz kočevskih gozdov prilomasti od časa do časa kakšna taka mrcina, ko jo prisili sneg, da gre na lov v bližino človeških bivališč. Kadar pride k nam kaka »menadžerija« z zverinjaki, imamo pa pač priliko, da si to zverjad kosmato od blizu ogledamo. Tako je prišla nedavno neka družba z večjim zverinjakom v mesto Stockholm. V številu divjih živali je bil tudi mogočen medved, ki ni poznal ne šale ne dobrovoljnosti. Ko mu je prinesla neka štiriletna deklica hrane in jo vrgla v kletko, je grdavi hlastnil po njeni roki in ji jo odtrgal. Uboga revše!

Mučenec. O katoličanih v Mehiki, ki trpé že več mesecev hudo preganjanje vsled krivičnih in brezbožnih postav, piše zdaj ves katoliški svet. Zanimivo je, da najdemo med zgledi junaške katoliške značajnosti tudi že prav mlade fantiče. Pri Gvadalahari so prijeli orožniki dvanajstletnega dečka, ki je delil letake. — »Kdo ti jih je dal,« ga je vprašal orožnik. Deček je molčal. Orožnik se znosi nad njim ter ga pretepe do krvi. A fantiček je molčal. Zdaj pride mimo njegova mati, pa tudi vpricho matere je nadaljeval orožnik delo strahovanja. Ko je deček ves krvav ječal in stokal, ga je vzpodbujala njegova junaška, makabejska mati: »Nič ne povej, moj sinko!« (Katoličani si pomagajo s samoobrambo, da ne kupujejo pri protivnikih svete Cerkve, da se omejujejo v svojih potrebsčinah; v ta namen razdeljujejo razne oglase.) Ko niso mogli orožniki izsiliti iz fanta ničesar, so ga tako mučili, da so mu polomili roke.

Res hude so poskušnje za stanovitnost in odločnost mehikanskih katoličanov!

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Naglica.

Počasna naglica je najboljši.
V naglici narejeno, gotovo skaženo.
Naglica ni nikjer prida.
Naglica je pravice mačeha.
Kar se v naglici stori, dolgo ne trpi.
Naglica pride često prepozno.
Naglica dolgo ne živi.
Kdor v naglico prične, zadnji opravi.
Naglica in dober svet si nista brat in
sestra.
Naglica je predhodnica kesanja.
Naglica ne hodi sama.
Naglica si rada zlomi vrat.
Kdor naglico ljubi, ne jaha osla.
Naglica je le v boju dobra.
Naglica je dobra le, ako bolhe loviš.

Reki.

Ni taka naglica!
Z naglice.
Z naglico kot kokoš v gnezdo.
Z naglico kot miš v luknjo.
Z naglico kot bi bil jutri sodni dan.

Drobiž.

Kako je v najbolj severnih deželah.

Človek, ki potuje po daljnem severu, kmalu opazi, da se bliža koncu sveta. Tam gori je vse tako čudovito, da vzbuja neko grozo. Včasih se zdi nebosklon tako nizko, da človek nehote misli, lahko bi vrgel kamen do neba. Ako se vzpne na ledeno goro in pogleda z daljnogledom okrog sebe, se mu zdi, da stoji sredi neskončne zibelke. Zrak je čist in prozoren tako, da se vidijo daleč naokrog vse snežne gore in s snegom pokrite skale. Zemeljska obla se zdi na severu kakor neznan rogliček in šele tam se spozna, zakaj solnce na severu tako hitro zahaja ali pa ostane tako dolgo nad obzorjem. — Najkrasnejša je polarna svetloba, kadar zahaja solnce. Komaj izgine solnce za obzorjem, nastane taka tema, da človek niti

korak pred seboj ničesar ne razloči. Potem se pa začne naenkrat vzpenjati nad obzorjem krvava zarja, in sever se zdi, kakor bi ga objemali ogromni plameni. V takih trenutkih človek misli, da se je obrnil ves svet. Sever se vidi na jugu, jug na severu, led na morju, morje pa nad glavo. Človeka omami ta optična prevara tako, da se mu zdi: z glavo se dotika ledu, z nogami pa oblakov. Polarniki nazivajo ta divni naravni pojav »miraž«.

Ob tem času se vidi daleč za severnim tečajem gosta tema, in človeku se zdi, da se vzpenjajo v neskončne višine ogromne črne stopnice. Težko je razločiti, stoji li še na zemlji ali pa je že obvisel v zraku. Ta naravna prikazen pa ne traja tako dolgo, da bi bilo mogoče z daljnogledom opazovati vse podrobnosti. Kmalu se pojavi strahovit snežni metež, in človek se mora hitro skriti v kako skalnato votlino, sicer ga sneg zamete. Sneg je lahak kakor puh, in čim solnce spet vzide, se snežni zameti hitro stopé. Poleti solnce sploh ne zaide, marveč sije ponoči in podnevi. Ako se ozira človek proti severu, vidi med solničnimi žarki najrazličnejše barve, ki odsevajo po ledenih gorah. Nekaterne ledene gore so sivkasto zelene, druge modre, temne ali črne. Večerna in nočna zarja je krvavo rdeča, snežna poljana pa popolnoma bele. Takoj po polnoči solnce spet vzide, in na severu nastane nepopisna naravna krasota. Sedemdeset dni v letu ne pade v teh krajih niti kapljica dežja, ker je nebo ves čas popolnoma jasno. Luna in zvezde se vidijo ta čas samo par minut, ko je solnce pod obzorjem. Od maja do avgusta pihljajo običajni lahni zapadni ali vzhodni vetrovi. Tudi severni veter je poleti zelo slab. Visoko na severu naleti človek tupatam tudi na otoke, ki pa leže običajno v skupinah.

Zemljepisno ta pokrajina doslej sploh še ni bila dobro proučena in preiskana. Prebivalcev je tam zelo malo, pač pa je mnogo divjačine. Največ je različnih manjših živali z dragoceno kožuhovino. Samo severni medved je zastopan v večjem številu. Nekateri severni medvedi so veliki kakor manjši konj in tehtajo več sto kilogramov. Ako zavoha tak medved človeka, ga takoj napade. Toda polarniki so spretni lovci, in zato jim medvedi ne mo-

rejo do živega. Običajno podleže v boju s človekom medved. Meso severnega medveda je polarnikom dobrodošla slaščica, kožuh pa najboljša odeja za zimo.

Zanimivo je, da prepeljejo lovci na daljni sever čolne iz mroževe kože. Ti čolni so zelo lahki, in Eskimi trdijo, da se jih led ne prime, ker je koža prepojena z ribjim oljem. Na potovanje po nadaljnem severu sme samo človek, ki se ne boji smrti, in ki mu tudi do krvi ozebli udje ne delajo prevelikih preglavic. Kdor je sit življenja v južnih krajih in se ne boji mraza, najde na severu toliko naravnih krasot, da se v civilizirani svet najrajši sploh več ne povrne. Vendar pa človek na severu ne sme imeti prevratne glave. Vsak korak mora dobro premisliti, zakaj najmanjša neprevidnost ga lahko stane življenje. Kar strah me je — pravi neki popotnik — ako pomislim, kolikokrat sem gledal smrti v oči. Včasih ubije kit z enim udarcem svojega ogromnega repa spretnega in drznega lovca, in tovariši morajo mirno gledati, kako izgine žrtev morskega orjaka v valovih. Opetovano sem bil priča krvavih prizorov na lovu. Nekoč sem iz daljave opazoval skupino lovcev, ki je preganjala volkove. Gladne zveri so že bežale, kar se je naenkrat ranjen volk obrnil in planil na mladega Eskima. V hipu mu je pregrizel vrat, in nesrečnež se je zgrudil mrtev.

O ruskem polarnem raziskovalcu Tolle, ki se je mudil pred dvajsetimi leti na novosibirskih otokih, nisem mogel izvedeti nobenih podrobnosti. Bil sem v Ameriki, ko je Tolla zbiral živila za Nansenovo ekspedicijo. Nekoč se je napotil z manjšim spremstvom na Bennetov otok, da bi končal svoja raziskovanja. Vrnil se pa ni več. Z njegove ladje »Zarja« so poslali sicer rešilno ekspedicijo pod vodstvom poročnika Kolčaka, ki pa Tolle ni našla. Najbrž je poginil na severni obali Bennetovega otoka. Baje so ga Eskimi skrivaj zasledovali. Čim so izvedeli, da so prodali njegovi spremljevalci nekemu človeku večjo količino žganja, so ga napadli v trenutku, ko se je oddaljil od svojih tovarišev. Slekli so ga do nagega ter polili njegovo obleko z vrelin oljem. Nato so nesrečneža zažgali, in drzni raziskovalec je zgorel sredi večnega ledu kakor bakla.

Z nočno temo se prične na severu neznošen mraz. V septembru mraz še ni posebno hud, toda v oktobru in v novembru pritiska taka zima, da se spremeni vsa voda čez noč v led. V novembru svetloba popolnoma izgine. Nato se pojavlja polagoma polnočna zarja. Njeni žarki se razlivajo po vsem severu in ostanejo na nebu običajno tri dni. S polnočno zarjo pritisne strašna zima. In ko začne svetloba naraščati, je zima vedno hujša. Takrat zapade prvi sneg, in lovci se odpravijo na lov.

Jastreb odnesel dve leti starega otroka. Iz Argentinije poročajo o nezgodi, ki je zadela neko farmersko družino, živečo kakih 25 milj od mesteca Mendoza, zunaj na deželi. Ko sta mati in oče odšla po svojih delih v vinograd, sta pustila doma svoja dva otročiča: 3 letnega Martina in 2 letnega Lazarja. Z njima je bil doma domači ovčarski pes po imenu Ho, ki je bil nalašč za to izučen, da je čuval otroke in domače živali pred raznimi gozdnimi živalmi.

Bilo je popoldne. Jastreb je visoko krožil v zraku več kot eno uro in opazoval pokrajino, kje bi se dobil kak plen. Na farmi blizu doma pa sta se igrala na nekem gričku 3 letni Martin in 2 letni Lazar. Z njima je bil njiju varuh, pes Ho. Sinček Martin je takole pripovedoval, ko sta prišla oče in mati domov. Ves solzan je kazal na griček, kjer sta bila z bratcem in se igrala, pa je priletel velik ptič, ki je skakal okrog njiju na gričku in je bil velik skoro kot kak mož. Imel je golo glavo in belo perje po vratu, kakršnega imajo namreč južnoameriški veliki gorski jastrebi. Pes Ho se je začel boriti z njim: zakadil se je v njega in mu iztrgal več peres. A jastreb je bil zvit. Zvabil je psa precej proč, kjer sta se igrala otroka, ter ga tako zmotil. Naglo se je potem spet dvignil in zletel v smeri proti dečkoma. Sunkoma se je približal zemlji, pograbil 2 letnega Lazarja in odletel z njim visoko v zrak. Odnese ga je daleč v visoko gorovje, kjer ga je umoril in požrl.

Starši na prvi hip tega niso verjeli Martinu. Preiskali so vso okolico in vse poslopje, a ker le niso našli Lazarja, so verjeli, kar jim je povedal mali Martin. Sklicala sta oče in mati sosede in so šli

na lov po vsej okolici. Po več kot teden-
skem iskanju so prišli s pomočjo lovskih
psov na sled gorskim jastrebom kakih
14 milj daleč od pozorišča, kjer je jastreb
napadel Lazarja. V neki duplini so našli
tudi še sveže kosti malega dečka in nekaj
njegovih členov. Po teh so spoznali, da
so bili to udje 2 letnega Lazarja.

Veliki južnoameriški jastrebi so prav-
cati velikani. Ko se tak postavi na noge,
je velik skoro kot srednji mož. Njegove-
peruti merijo raztegnjene do 10 čevljev.
Pobirajo in krađejo ovce, mlade divje
koze, srne in celo nad teleta se spravijo.
Malih otrok brez varstva pa sploh ne
smejo puščati po teh krajih.

Iz življenja kamele — dromedarja.
Kako velika pridobitev so avtomobilske
zveze skozi puščavo, zna ceniti le tisti,
ki pozna vse neprijetnosti, ki jih nudi
dromedar svojim gospodarjem. Med vse-
mi domačimi živalmi ni tako uporne in
muhaste živali, kakor je ta. Res je sicer,
da je dromedar zadovoljen z vsakršno
hrano. Ako ni na razpolago sveže zele-
njave, je dromedar zadovoljen tudi s su-
himi vejami, s slamo, in če končno ni-
česar drugega ni, se nasiti tudi z jer-
meni, vrvmi in sličnim blagom, ki ga
kje natrga. Najbolj čudno je pa to, da
more jesti in žvečiti celó liste mimoze,
rastline, čije listi so vsi posuti s tan-
kimi in ostrimi bodicami, da prebodejo
tudi usnjate podplate. Toda kljub tej
dobri lastnosti, ki pa je tudi edina, ima
dromedar dovolj slabih lastnosti. Vsake-
ga tovara, ki mu ga hočejo naložiti, se
brani s tem, da neusmiljeno rjove in tuli.
Ako hoče kdo dromedarja zajezditi, mora z
enim skokom skočiti v sedlo, ker se dro-
medar takoj, ko začuti kaj tujega na
svojem hrbtu, sunkoma dvigne. Zato
imajo začetniki mnogo težkoč pri jezdenju
na dromedarju. Dromedarjeva hoja je taka,
da povzroči vsem onim, ki je niso vajeni
in imajo slabe želodce, morsko bolezen.
Ziblje se namreč dromedar pri hoji ne-
prestano kot ladja na razburkanem morju.
Jezdeca sploh nič ne uboga in ravna vedno
nasprotno njegovi želji. Vode se dromedar
tako boji, da ga je treba s silo pripraviti
do tega, da prebde reko. Ker ne zna pla-
vati, ga čez večje reke takorekoč prenesejo.
Eden ga zvleče z vrvo, ki mu jo je ovil okoli

glave, naprej v vodo, da mu zmanjka tal
pod nogami; tedaj ga prednji, ki se na-
haja v čolnu, krepko prime za glavo,
zadnji pa za rep in ga tako prenesejo čez
vodo. Nekateri samci-dromedarji so celó
tako neugnani, da ogrizejo vsakogar, ki se
jim približa, celó svojega gospodarja.

1. Demant. (Pepica Lampret.)

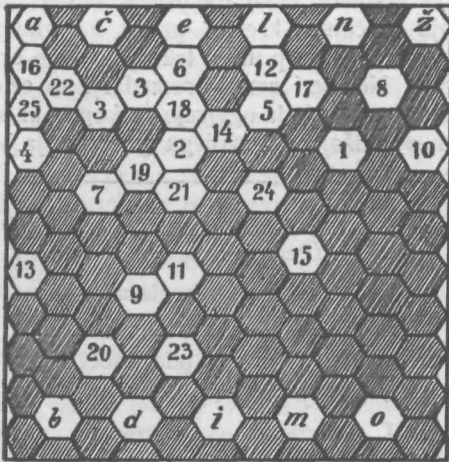
	a		soglasnik				
	a	a	zemljišče pri hiši				
	b	c	e	g	i	ptica močvirka	
i	j	l	l	p	p	r	—
	r	r	r	v	v		del roke
		v	t	t			srečen kraj
			t				soglasnik

Po sredi navpik in počez ime gore
v Sloveniji.

2. Peč.

PO	SE	PEČ	V
ČI	PRI	TE	SPO
ZI	VE	VE	NE
SE	JA	LJ	ZNA
MI	KAJ	LJA	SRE

3. Zalega v satju.

Kateri pregovor je skrit v teh črkah?

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki.

4. Skakalnica.

		ta,	stik.		
bra-	gni	lju-	Zlo-	ra	Lev-
se,		Not-	dvi-		ce.
ga,	bi			žil	nji
	za-	od-	glas	sr-	
no	le	skr-	naj	vra-	sod-
bi	pri	treb-	in	E-	bo
po-	je	no	mu	nik	ta

1. Rešitev cvetlic na zimskem oknu v 6. številki.

Rdeče lice in cvetlice od danes do jutri.

Številke ob strani t povedó, ke moraš pričeti in kako nadaljevati.

2. Rešitev črkovnice I. v 6. številki:

P o š t a
 b r e s t
 s l i v a
 g r a j a
 m r e ž a
 b r e z a
 d r e v o
 d n i n a
 j e d r o
 s e v e r
 k o m a r
 p e t e k
 o g l a s
 m u t e c
 m e c e n
 b a s e n
 m a č k a
 k r o n a
 m i z a r
 V r t e c
 p o s e l

Priazen je mesec, a mrzel.

3. Rešitev črkovnice II. v 6. številki:

C	v	e	t	n	i	k
n	e	p	o	k	o	j
k	o	l	o	r	i	t
s	t	r	o	j	a	r
s	a	t	o	v	j	e
g	a	l	i	l	e	j
n	o	v	i	n	e	c

Korotan — Celovec.

4. Rešitev dopolnilne uganke v 6. številki:

M	o	k	a		s	e	n	o
r	a	m	a		s	t	o	l
s	m	r	t		v	o	d	a
g	r	o	m		m	i	l	o
p	t	i	č		s	l	o	n
o	m	e	t		l	e	c	a
e	d	e	n		p	e	r	o
o	s	e	l		s	i	t	o
g	r	e	h		p	i	l	a
k	l	i	c		m	e	j	a
k	o	č	a		t	e	l	e

Mar mi mesec, če solnce sije.